

MAIO 08

DORNA

saúda

índice

Portada e contraportada

J. Piñeiro

Saúda 2

Uxío Allo

Historial médico (II) 3

Helena Domínguez García

Brest 2008 4

O Mestre

Calendario de actividades 08 7

A conserva 8

Loli Romero

Poemas 10

Edgar Santórum Agra

Ó borde dun ataque de nervios 12

María Vázquez Oubiña

Altas esferas 15

Fernando Santiago Rodríguez

Outra de apelidos de Arousa 18

D. Barreiro

Nada que facer 20

Bruno Santiago

Un poema para a Illa desde Senegal 22

Abdoulaye Bilal Traoré

Lutecia 24

Noelia Lojo

Entrevista: Xosé Mª Vilas Ribadomar 26

Maruxa Núñez

Este ano, 2008, cúmprese o trixésimo aniversario da Asociación Cultural e Deportiva Dorna. Trinta anos no camiño do deporte e da cultura deste pobo, que deron lugar a moitos froitos. Mais houbo algunhas actividades que desapareceron ou fican durmidas ate que alguén sexa quen de espertalas. Outras seguen activas e con moita vitalidade, caso de Baloncesto que aglutina unha canteira duns cento vinte rapaces e rapazas. Tamén temos Baile e Música Tradicional, con moitos anos ó lombo e que tamén acolle a moitas rapazas e rapaces que se están formando no eido da nosa cultura musical.

Outras novas actividades que naceron son as que acontecen ó redor da Escola de Navegación Tradicional : neste caso o alumnado ten unha procedencia maioritariamente foránea, tendo dentro do mundo das embarcacións tradicionais un lugar privilexiado, por ser referencia de ensino e de navegación a nivel estatal e incluso europeo.

É certo que todo isto ten forza, mais isto é o libro de ruta dende que naceu esta asociación. Simplemente fomos millorando a nosa organización. Todo isto das actividades deportivas e culturais, outras que quedan no caixón (vídeo, audio, cine,...) só son posibles coa participación da xente deste pobo, xa que estas actividades están ó servizo dos socios.

Trinta anos máis, polo menos!

EQUIPO REDACCIÓN

Xavier Santiago Pena (Coordinador)

Xoán Dopico Orjales

Dolores Barreiro Santos

José M. Villanueva Guimeráns

Xavier Blanco Castiñeira

Maica Otero Cores

Ramón Gago Rodríguez

TLF. CONTACTO - 646854598

A.C.D. DORNA

Enderezo Postal:

A.C.D. Dorna

Rúa Con do Moucho, s/n

36626 - Illa de Arousa

www.acddorna.org
acddorna@yahoo.es

A edición desta Revista esta subvencionada pola
Xunta de Galicia Presidencia Secretaría Xeral de Política Lingüística.

Historial médico II

Por Helena Domínguez

Continúo con este artigo a serie iniciada na edición anterior da revista

Dorna de pequenos retratos caricaturescos dos profesionais da medicina que exerceron na Illa de Arousa.

Antes de nada, é preciso rectificar algúns dos datos que facilitei na entrega anterior e que agora sei que non son exactos, non porque as fontes orais me

fallaran, que case

sempre andan ben

atinadas e me

proporcionan

pequenas

anécdotas que

nunca saen nos

libros, senón polas

préas e os erros

de interpretación que sempre

xorden cando un anda anotando

nun caderno cousas que escoita

aquí e alá, como é o meu caso.

Agradezo as matizacións e

convido aos lectores a seguir

achegándose as súas queixas e

lembranzas.

Ben, en primeiro lugar, Dona

Escravidade Piñó, a muller

do médico Manuel Martínez

Corbacho, non impartiu clases

no “campo de pau”. A escola

de nenas desta mestra estaba

situada nunha casa ubicada hoxe

moi preto da sucursal Caixa

Galicia, e que tamén serviu,

tempo despois, de oficina do

Banesto.

Por outra banda, citei como

sucesor de Corbacho ao médico

pacense Don José Murillo,

cando en realidade foi o señor

Antonio Carrero, do que

falaremos con máis detalle.

Murillo, por certo, tiña un falar

extremeño que aos veciños

da Illa lles custaba moitas

vezes descifrar. E como proba,

contáronme a estrañeza dos

veciños cando nunha ocasión

o doutor preguntou por un tal

“Benito Lo Jodió”. O enfermo

que Don José buscaba non era

outro que Benito

Lojo Dios, “O

Samaro”.

Volvendo

ao señor

Carrero,

tamén de

orixe castelá,

exerceu na

Illa durante a década

dos anos 40. Era viúvo, cun

médico, tamén o tiña de careiro.

Naquel tempo, na Arousa non

había farmacias nin lugar no que

adquirir menciñas, polo que era

o propio doutor quen conseguía,

vendía e administraba os

remedios. Non era raro que os

pacientes máis graves abonados

ao Sr. Carrero tivesen que

vender unha leira para pagarlle

os servizos.

O señor Carrero marchou da

Arousa tras máis de dez anos

entregado aos enfermos.

Coa marcha do licenciado

Antonio Carrero, chegaría coa

súa familia Don José Murillo,

de quen xa falamos. E logo viría

Don Luís Mochales, que atendía

onde hoxe é o “Bar O Cortixo”

e que aínda moita xente coñece

como “a consulta”, a pesares

E como proba, contáronme a estrañeza dos veciños cando nunha ocasión o doutor preguntou por un tal “Benito Lo Jodió”

fillo pequeno, e tiña a consulta

no Cantiño, nunha vivenda

construída para funcionar de

hostal-restaurant que nunca

chegou a selo. Os pacientes

de Carrero lémbromo como

un cabaleiro, educado e moi

atento, sen que tales virtudes

lle impedisen coidar do seu

negocio. O que tiña de bo

do cambio de uso. Don Luís e

Don José conviviron durante

anos e rivalizaron polos clientes.

Segundo as miñas fontes, non

perdían oportunidade de falar

mal un do outro, aínda que

disque Don José contaba con

máis querencias entre a xente

que Don Luís.

Brest 2008

Galicia é Convidada de Honra na Fête Maritime International, Brest08, en Brest, na Bretaña francesa. Cada catro anos desde 1992 esta Festa é a cita marítima máis importante de Europa, e posiblemente a máis importante do mundo.

O obxectivo desta xuntanza é celebrar o mar, celebrar a cultura marítima. Reunir nun lugar unha representación ampla e variada das culturas e barcos de moitos países e facer que máis de 15.000 tripulantes compartan por uns días a súa afección ao mar co millón de visitantes que recibe Brest durante eses días.

Na rada de Brest xúntanse 2.000 barcos de máis de 30 países, barcos de todo tipo, predominando os de vela, e de tamaños que van de 3 a máis de 100 metros eslora. E desde pequenos botes de río a barcos con catro mastros como o Sedov, buque escola de 117 metros de eslora.

Brest, a cidade na que ten lugar a Fête Maritime, con 150.000 habitantes é unha cidade vinculada ao mar desde sempre, nela está unha das bases principais da Mariña de Guerra Francesa, e foi protagonista, dunha forma ou doutra, nas innumerables guerras entre os países ribeiráns do Atlántico europeo nos últimos 500 anos. Case totalmente destruída na Segunda Guerra Mundial, hoxe conta cunha notable actividade comercial, cun intenso tráfico marítimo e uns estaleiros de primeiro orde.

Brest pertence á Bretaña, un país cunha forte tradición mariñeira, con lazos con Galicia que posiblemente daten de tempos prehistóricos, e que se manifesta en moitos elementos comúns á ámbalas zonas. Bretaña tamén é un referente no mundo do patrimonio marítimo, polo traballo desenvolvido como pioneiros na recuperación do patrimonio e polos eventos que organiza dende hai máis de 30 anos.

Os organizadores da Festa fan unha invitación especial a aqueles países cunha tradición e patrimonio marítimo significativo. En pasadas edicións países como Noruega, Suecia, Brasil, foron Convidados de Honra, e este ano sono Croacia, Madagascar, Vietnam, Noruega e Galicia, co que será a primeira vez que unha nación sen estado é invitada oficialmente.

O convite recibido ven confirmar a calidade e cantidade do traballo realizado nos últimos vinte anos na salvagarda do noso patrimonio marítimo, que dalgún xeito se pode dicir que empezou na Illa coa recuperación da navegación a vela nas dornas.

A presenza galega esta organizada e financiada pola Xunta de Galicia a través da Fundación Deporte Galego, estando o que respecta aos aspectos de navegación e patrimonio marítimo baixo a supervisión da Federación Galega pola Cultura Marítima e Fluvial.

O "village" de Galicia contará con máis de 1500 m² con exposicións, actuacións musicais de primeiro nivel como Treixadura, Leilía ou Susana Seivane, e cunha mostra da nosa gastronomía relacionada co mar. Búscase que os visitantes leven en moi pouco tempo unha idea do que foi e é o mar de Galicia.

O símbolo da presenza galega vai ser a **vela de relinga**, a vela da dorna, como elemento máis característico do noso mar, e que nos identifica entre as culturas marítimas europeas, e que tamén existiu con formas parecidas, porque xa practicamente está extinto, noutras zonas do Atlántico europeo, como Bretaña ou Escandinavia. Arredor deste símbolo xira todo o deseño da presenza galega en Brest, tanto no espacio expositivo, como na imaxe da nosa expedición.

A FGCMF vai desprazar a Brest 95 tripulantes e 25 barcos que pretenden recoller gran parte da tipoloxía presente nas nosas costas. Desde a catraia ao sur do Miño ata o bote de Ribadeo.

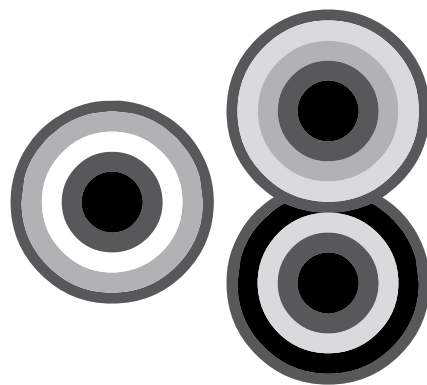
A tipoloxía con maior número de exemplares na expedición é a dorna, non só porque é o barco do que existen máis exemplares e a maioría en activo na pesca, senón por ser un barco cunha forte presenza no mundo do patrimonio marítimo galego. Xunto ás dornas viaxarán gamelas, botes, bucetas, galeóns, lanchas e traíñas. E dentro de cada tipo haberá representación das distintas modalidades.

A representación náutica galega está centrada en mostrar a enorme diversidade do noso mar e por tanto dos barcos que creamos para traballar nel. Desde barcos para o cerco como a traíneira ata barcos para o xeito, desde barcos para traballar en costas recortadas como a dorna polbeira ata barcos que traballan a moitas millas da costa como a lancha xeiteira, de botes que tanto permiten mariscar desde eles como pescar con liña ou nasas ás gamelas que tanto pescan na ría como en mar aberto.

Tamén leva a nosa expedición dous pequenos galeóns en representación dos barcos que un día fixeron a cabotaxe entre os portos galegos, e que van xuntarse á presenza en Brest do Nieves, un pailebote feito en Noia que representa á flota de transporte galega e ao alxibe Hidría II, ambos fretados pola Xunta de Galicia. Xunto a estes grandes barcos tamén irá unha barca de paso do Miño, en representación da riqueza do noso patrimonio fluvial.

A ACD Dorna é o colectivo da Federación que aporta máis barcos, 5, e máis tripulantes, 20. Isto é así polo

traballo desenvolvido durante moitos anos, polos resultados conseguidos con ese traballo, e pola responsabilidade demostrada en moitas ocasións. Ao mando de patróns de Dorna navegarán tes dornas polbeiras, a dorna de tope Peza de Rabo e a lancha xeiteira Nova Marina, que dalgún xeito é o buque insignia de Dorna e quizais de todo o movemento de recuperación do patrimonio marítimo galego.

O conxunto das dornas, as de Dorna e as doutros colectivos que tamén viaxarán a Brest, intentarán transmitir aos asistentes as sensacións de navegar neste tipo de barco, a fermosa imaxe que calquera pode ver nas moitas regatas celebradas na Ría de Arousa, e as técnicas propias da navegación coa vela de relinga.

Ademais dos barcos, levaremos con nós un carpinteiro de ribeira que en vivo rematará a construción dunha dorna, incluído o carenado, para que todo o público vexa técnicas como a construción en tingladillo ou o calafateado que hoxe en día están en perigo de desaparecer.

Esta dorna será botada o día de Galicia polos dous tripulantes máis vellos e sairá a navegar tripulada polos navegantes máis novos, dous rapaces de 13 anos, formados na Escola de Navegación Tradicional, sempre que as notas na escola sexan boas.

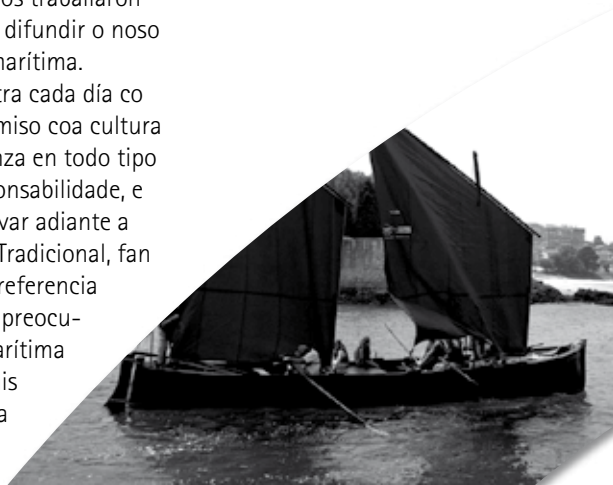
Os nosos barcos non só estarán atracados para que a xente os vexa, senón que sairán navegar diariamente, e o día 16 de xuño, o día que Brest08 dedica a Galicia, serán protagonistas do desfile que todos os días hai na Festa.

Os membros de Dorna desprazados a Brest, non so van navegar nos barcos, tamén traballarán como voluntarios, baixo a coordinación da FGCMF, para facer que todo funcione ben

no apartado marítimo da expedición galega.

Para todos é un orgullo que Galicia sexa convidada de honra en Brest, pero debemos saber que é gracias ao traballo día a día de moitas persoas, tanto das que hoxe están presentes, como das que en anos pasados traballaron arreo para conservar e difundir o noso patrimonio e cultura marítima.

ACD Dorna demostra cada día co seu traballo o compromiso coa cultura marítima. A súa presenza en todo tipo de eventos, a súa responsabilidade, e o traballo de crear e levar adiante a Escola de Navegación Tradicional, fan que sexa un punto de referencia para todos os que nos preocupamos pola cultura marítima galega, e un dos puntais sobre o que se asenta a presenza galega en Brest08.

maio

			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

xuño

						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

xullo

	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

agosto

				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

÷ 17 maio

evento **Día das letras**
organiza **A.C.D. Dorna**

÷ 7 xuño

evento **Trofeo Fasquía**
organiza **Fasquía**

÷ 14 xuño

evento **Area Seba**
organiza **Mecos**

÷ 21 xuño

evento **Portonovo**
organiza **Amigos da Dorna**

÷ 28 xuño

evento **Volta á Arousa**
organiza **A.C.D. Dorna**

÷ 26 xullo

evento **Dos faros**
organiza **O Grove**

÷ 2 agosto

evento **O Bao**
organiza **A.C.D. Dorna**

÷ 9 agosto

evento **Albariño**
organiza **C.M. Salnés**

÷ 23 agosto

evento **Calmoseira**
organiza **Calmoseira**

÷ 30 agosto

evento **4ª Semana Náutica**
organiza **Vilaxoán**

calendario de actividades 08

A conserva, unha visión persoal, un recordo

Encomecei a traballar no ano 1979, era unha nena de dezaseis anos a segunda de catro irmás, filla de mariñeiro. Na miña casa non tiñamos leiras, polo tanto co salario do meu pai mercabas todo. Non lembro a fame, pero pasei fame de moitas cousas.

Por Loli

Estiven cosendo dende os catorce ós dezaseis anos, ata decatarme que, traballando, podía, ademais de aportar un diñeiro para casa, que falla facía, saír ós domingos con cinco pesos no peto.

Entramos a traballar un grupo de rapazas entre as mulleres. Daquela despuntaban as conserveiras na Ría e cada pobo mariñeiro tiña varias fábricas

Iso supuxo que a economía nas comarcas fose en bonanza, ademais fixo que as mulleres non dependeran economicamente dos homes.

Aínda que a nosa aportación considerábase unha axuda

Alá polo ano 85 despedíronnos a vintetrés compañeiras e logo despois comprobamos que fomos as que estivemos de baixa por ter fillos ou algunha doenza repetida

para a casa, non un salario xusto e digno.

Cobrava ó mes 13.000 pesetas. Traballando de luns a sábado ata as tres da tarde no mellor dos casos, e as rapazas novas facíamos as cousas que

as veteranas non querían facer, porque estaban prohibidas.

A conserva foi e segue sendo un mercado maioritariamente de mulleres (man de obra barata) e excepcionalmente hai homes. E aínda que estes homes sexan recén chegados a eles recoñécenlles a súa categoría profesional e cobran en negro unha parte a maiores do soldo, ou sexa: polo mesmo choio cobran o dobre que nós. O máis escandaloso da historia é que isto segue pasando hoxe, no século XXI onde na teoría vivimos nun mundo igualitario, e na teoría está penalizada a discriminación.

POUCO a POUCO, Todas xuntas Solidariedade coas traballadoras de ODOSA Asamblea de mulleres da Quousa

Tamén lembrar que sendo maioritariamente mulleres quenes conformamos as conserveiras, están gobernadas por homes, non hai máis que ver quen esta firmando o convenio en Madrid, quen dí o que nos convén ou nón no noso nome, din representarnos pero o lombo rompémolo nós nas fábricas.

A min persoalmente dame noxo, pero xa sei que para que esto mude hai que implicarse máis, e logo non deixarse mercar como xa pasou e segue a pasar, pois isto é política e todos/as sabemos de que falamos.

Alá polo ano 85 despedíronnos a 23 compañeiras e logo despois comprobamos que fomos as que estivemos de baixa por ter fillos ou algunha doenza repetida.

Encomencé a despertar ó mundo sindical, pois ata esa estabamos todas sindicadas, pero non tiñamos nin idea no que consistía.

Das 23 nomeamos unha representación de tres ou catro portavoces. Andiven de xuntanza en xuntanza, de noite quedabamos para preparar a estratexia do outro día. Militei por primeira vez nun partido, así fun collendo conciencia política, sobre todo conciencia „algo que o meu compañeiro non soubo entender. Pouco tempo despois separémonos, eu quedei con tres fillos.

Entramos a traballar as 23, polo tanto tirei para diante ca miña vida.

Dende esas son delegada, membro do comité de empresa. As compañeiras

seguen elixíndome, saben que sigo defendendo os mesmos principios e valores.

Teño que recoñecer que despois de tantos anos na loita estou cansa e queimada, pois o mercado laboral mudou, as traballadoras non teñen emprego estable, polo tanto debense a patroal e sindicatos. Así que o compañeirismo que houbo naqueles tempos, onde estabamos todas a unha, xa case non existe.

... para que esto mude hai que implicarse máis, e logo non deixarse mercar como xa pasou e segue a pasar, pois isto é política, e todos e todas sabemos de que falamos ...

A maquinaria capitalista levounos ó seu terreo e voltounos individualistas, egoístas e unha serie de istas que nada nos convén, pero teremos que decatarnos nos mesmas disto. Ter conciencia: un ben moi valioso pero moi escaso nos tempos que corren.

Nós tardamos en falarlles ós homes, ata que comezaron a respectarnos

Lembro o encargado chamándonos chachas, ou, despois da xornada de oito horas, cando pediamos saír para ir á festa, dicíanos: "As señoritas do pueblo queren festa. É para o que valen, para traballar non".

Fomos insultadas e vilipendiadas; os compañeiros que sempre sentíronse superiores, pasabanse con nós, chegando a meternos man e acosarnos.

Nunha ocasión a miña compañeira denunciou a un dos homes fronte ó director, pois estaba sendo acosada. A primeira reacción das compañeiras sorprendeunos, porque estaban defendendo ó tío; despois de explicarlles a situación comprendérono. Nós tardamos en falarlles ós homes, ata que comezaron a respectarnos.

Podería contar moitísimas anécdotas, pero non pretendo aburrirvos, senón que vos sintades mais implicados e coñezades como funcionamos as mulleres neste "mundo".

Quero dende aquí expresar o meu sincero recoñecemento ó seu traballo e un respecto absoluto.

Poemas: Edgar

Patacas Destonadas

Patacas destonadas
patiralas na cara,
tonas de pataca
sérvense ca ensalada.

Vinagre acedo
para disimular
o cheiro da terra
que non sirve pa labrar,
espeso o aceite
intenta tapar
o xeito da terra
que esta sen lavar.

Tomate descomposto
para aderezar
a carne do porco
que rematas de matar;
Sangue roxa
tomate podre roxo
comida de cores
para non comer mal,
nin verde nin negro
amarelo reseso
verde podre marron
esquecido no caixon
porque na cociña do lecer
nunca nadie coce fabas.

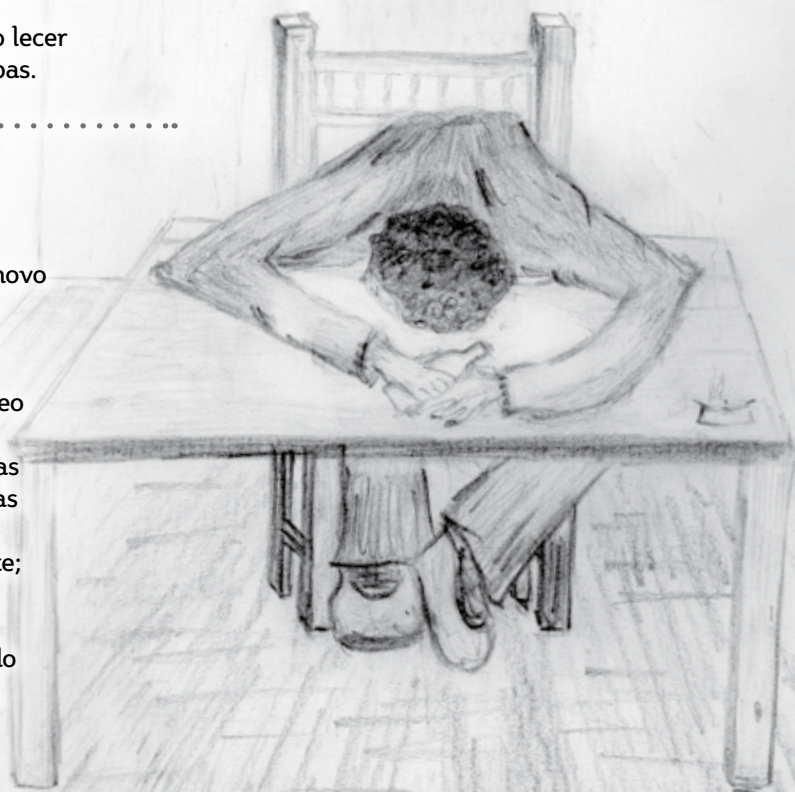
Notas de xeo

Mañán
perderei o sentido
no fondo dun vaso novo
atoparei o riso facil
na segunda nota
do cristal fráxil
cando a musica do xeo
se deixa querer.
Voltaran as bolboretas
e un fardo de bonecas
para pintala noite
do color do seu escote;
xirará rápido
xirará mais rápido
mañán caerei sentado
no fondo dun banco.

Vellas novas do periódico de hoxe

Na última calada
que se consume no cinzeiro
nos pousos baldeiros
do mesmo café de onte,
nas palabras espesas
que rematan un bo artigo,
no colgador do abrigo
cando so os meus farrapos colgan,
no camino
cando só, veño de volta
cando xa non hai fume,
cando recollo as cousas,
cando comezo a marchar,
no medio do pensar,
se saber como nen donde,
perdome en totalas formas.

Na última folla
cando e última hora
...

sp u
n r t e
v e c

No medio de tan lonxe

No medio de tan lonxe
xa non recordo o camiño
non recordo, onde me vai levar.

No medio de tan lonxe
Quixera deixalas bágoas
Os medo do tremer
Tiralas dúbidas do ser.

No medio de tan lonxe
Volverme tolo o imaxinar
Que a raíña das fadas
Debaixo da lúa quíxome bicar.

No medio de tan lonxe
Onde nada e o que hai
No medio de tan lonxe
Non sei que se fai.

Do seco do camiño

Non chove,
Non rosman as ventás
Calan esperando as gotas
Non chove,
Non repican os vidros
Fan mutis para os oídos
Non chove
Resecas as mañás
Carentes de brillo
Sen escarcha fai frío
Mais ala das miñas sabas.

Non chove,
Conta o vento xead
Noticias do norte trouxo
As nubes do inverno
A avaricia do home
Xa dou comido

Non recordo a canción
Que cantaba a miña ventá.

Debuxando bicos

Quen puidese dibuxar
con mil versos ansiosos
ávido de ser leídos
tódolos matices e curvas.
Quen puidese escribir
con sombras de liñas
trazos de mans finas
tódalas palabras do rir.

Quen fose capaz de saltar
o abismo
que perfila o desexo
que retorce todo o corpo.
Quen puidese debuxar
con un simple xesto
os doces movementos
dos teus cálidos beizos.

o e l
t w

Ó borde dun ataque de nervios

-Recentemente o filme “*Mujeres al borde de un ataque de nervios*”, de Pedro Almodóvar cumpriu os 20 anos. O propio autor coa fórmula da autocritica, dixo que tal obra resistiu bastante ben o “embate” do tempo... doulle a razón!. Cifra nada despreciable e sendo dúas décadas, case que metade dunhas vodas d’ouro, (que o caso é chegar a elas!) tendo para máis conta, a pretensión de facer rir!. Tres anos antes desta estrea, nós, con data do 16 de Setembro, tamén nos luciamos na “carteleira”. Se Almodóvar era mencionado para ó *Oscar* á mellor peli estranxeira, nós gañabámolo. Nosoutros tamén nos incorporábase á “conquista do ØLeste”. Houbo ben de cambios, houbo e hai material abondo, non só para facermos unha longametraxe senón para grabar unha triloxía ou incluso unha saga enteira e de tódolos xéneros!. Por supostísimo falo da Ponte, dalgunhas *historias* que pasamos con él, por él, nel, baixo del, dende él, etc. Algunhas para *Oscar*, e outras meritorias de quedar en anacos tras bater na cachola nosa ou na doutros.

Descoñezo a promoción que tivo o citado filme, pero algo máis sei das desa benquerida icona.

Nos inicios era frecuente atopar as pezas de mampostería fóra do sitio: ben en muros alleos ou no fondo do mar, -algo que debeu en certa medida contribuir á boa pesca muxística destes últimos anos, pois os pescadores de madrugada son de cartón pedra ou aí xermolou

un filón, digo eu!- Tamén foi curiosa a maneira de marcar ó territorio, coma can que mexa no poste, pois bastantes anos estiveran sen furrular a metade das luminarias. Podendo pasarmos de 60 a 120 en 2 quilómetros e de 0 a 200lux no treito entre dúas farolas. Algo así coma unha metáfora bíblica: a un lado fíxose a luz, ó outro un goberno de tebras-. Mentres unhas daban luz e outras non, a Ponte era cruzada nas xornadas de fin de semana por mozos e mozas daquela, á procura de parella, a conquista dunha nova pista de baile: Beilú, A Condesa, Dona Dana sen xa ter que poñer pé en barco algún. Dende aquela remesas de adolescentes que de Luns a Venres xa podían ir e vir dos institutos. Xa non era preciso facer vida de internado e pensión completa!. Mulleres que xa non terían que parir no mar, enfermos que non naufragarían nun temporal. Uns *accidentes* que se evitaron e outros que coa Ponte viñeron. Bos sustos, ringuileiras de freazos, toques, bochos, cristais, algún desenlace, e moita marabunta de *flipado*. En canto ó mantemento pouca cousa pediu: un par de camiós de piche, algo de pintura, bombillas, e unha tardía -tamén inescusable, pois foi denuncia dos xornais-reparación das xuntas de dilatación por parte da Deturpación provincial. Excelente idea de despóxalo da propaganda electoral, que en cada farola e con cada convocatoria era vendado. Testigo él dunha seca atípica: subeu o mar tan axiña que os rañeiros tiveron que rescatar a sequeiras. Un anuncio de coche, sen coche, sen Ponte e sen publicidade. Moitas e moitas cousas. Nestes, algo máis que vinte anos por pasar,

pasou de todo. Algunhas cousas que sucederon ou que viñeron a consecuencia sí que producen un *verdadeiro ataque de nervios*, e intentando - como fai Pedro na película- levar os nervios con humor, velaívai un *relato*, pero para contalo ben, hai que comezar polo principio.

Era Domingo, a memoria creo non me faia, remataramos de comer ou se cadra era un pouco máis tarde. Pasando do principio a un climax en tempo record, así comezaron a circular coches, coches e máis coches por diante da casa dos meus pais, da estrada, dos nosos ollos, de todos nós. Meu irmán máis eu, sentados nas escadas, fomos entrando na peli sen palomitas - remataramos de comer- ata que esta nos absorveu. Sentamos e comezamos a “rifarnos” os coches que pasaban:

- O próximo tócame a min!
- Ese, ese é todo teu!, vaia carraca che tocou!
- Mira! aí ben a túa super-pataca, ja, ja, ja! Ese tamén e todo para ti!
- Eu ese reghalocho, ese non o quero, xa teño amaso!.
- Amólate. Mira!, mira!. Vaia un que me tocou a min!.
- E vistes ese,... e o verde tamén e meu, porque o ghris de diante e para ti!, que estas xuntando moita, pero que moita borralla!.
- ...

Así estivemos tempo -con torticulis, risos e pequenos “piques de nenos” incluídos-. Supoño pasamos da sorpresa, ata quedares parvos pensando de onde raio podía vir tanto e tanto froallo de vehículos!. Cando a cousa xa non deu para máis gargalladas, cando deixou de ser novidade, marchamos *coa mosca a outra parte*. O cansanzo, desesperación e nervios foron para todos aqueles conductores e familias que nesa data viñeron a cruza-la nosa Ponte, a cousa estaba clara: eramos unha novidosa estrea. Eramos a convocatoria desa semana na carteleira. De pequena estaba sólamente atenta a que meu irmán non me colara ningunha carraca. Confeso que non fun capaz daquela a poñerme na desosegada situación de todos aqueles visitantes.

A tempo enriba, coñecín a algún/ha que outro/a deses familiares. A situación máis común e unha tal que así:

- ...
- bueno e ti logo, de onde es?
- son da Illa, da Illa de Arousa.
- anda!, da Illa!.
- pois sí.
- que envexa!, á Illa fun unhas poucas veces. Recordo unha que estivemos atascados durante unhas horas alí entre unhas casas. Estaba todo cheo de coches. Non podíamos sair, nin movernos, nin nada de nada!.
- si, bueno, sei perfectamente a que día te refires. Eu tamén quedei algo mareada, pero non te creas que cambiou moito a cousa! Ahora xa temos sinais, pero son só meramente informativas.

As conversas sempre seguiron outras tornas, pero xuro que máis dunha ocasión quedeime coas gañas de apostillar:

- Sí. Na Illa cun coche sínteste *Deus*. Podes facer o que ti queiras. Podes ir fostiado, estilo circuito Mónaco, pero Torre arriba. Se colles esa rúa na hora que saen da misa mellor e, se me apuras case che diréi que en sentido contrario sumas máis sustos e puntos. Aínda que non ten por que ser expresamente a Torre, pois por valer, valen todas. Raro é aquela na que se ve algo *normal!!*.

Ó que o meu receptor/ra contestarí, e a cousa seguiría:

- pero que vacilona es!
- Non, non, solamente realista!. No meu pobo imos fungados para non perder o “tren” -que non me refiro a aquela vaghoneta que houbera tempo tempo no Bao-.

Alá nos 70, houbo quen,... arquitectos, deseñadores, soñadores reivindicaron que as rúas, prazas, parques... eran da xente,... que idea

tan paleolítica! que errados estaban!. As rúas pertencenlle ós coches, que para iso se asfaltan!, amais, para que perder o tempo camiñando?. Onde ían ir os anuncios dos productos *light* despois da Pascua, e os médicos sen traballo, e o colesterol en xaque!. Pero en serio e que os viandantes son un atranco: os vellos, os inválidos, os carricoches de cativos, as bolsas das compras atrancando coas mulleres...e que xa lles vale! Mira que entorpecen!. Bueno e que non che cadre un ciclista! Que aburrimiento! Primeira, seghunda, primeira outra vez, frea... veña volta a atrancarte meu rei!. Mil manobras para esquivalo e adiantalo, menos mal que un/ha controla!...pero xa ves con todo isto, como non vai haber colapso?. Muletas, cadeiras, carros, bicis... non poden comprar un coche!, pois que queden na casa!. Para que se vai peatonalizar, podendo chegar a tódolos lugares no coche. Que si praia, monte, a porta do bar, do supermercado, da farmacia, do estanco... co coche, como poñía nas pegatas daquela dos 205: *contigo ó fin do mundo*. Logo esta o bo *rollo* que se instala nos barrios, ou roeiros, que chegas a un sitio de novo, e iso da moita, moita confianza. Coche aberto, con múseca e no medio da rúa. Ambienta!. O malo e que sempre hai algún/a intolerante que che ven coa *moda* de que o teu coche lle molesta. Ou ó peón que lle ves unha cara de pánico e faiche xestos para que frées. O que che pon o paraugas para que non o molles... pero se hai pouca auga!. Non ó están seguido a repetir!. Pois xa está, así aforras.

...

Hai horas de café cos amigos, de conversas, de falas, nos que pensas, naqueles lugares que visitastes ou visitaron, que te contaxiaron as gañas de coñecelos, que te quedaches con algo máis ca un punto nun mapa. Son eses sitios chamados “un lugar con encanto”. Nun destes pobos que agora recordo, podían ter as macetas nas portas das casas, *na rúa*!. Sei, que por un momento sentín envexa e *pensei na posibilidade de que isto acontecera aquí*!. *A miña mente fixo un esforzo brutal*!. Recorrín mentalmente algún que outro camiño, podías pasear ou ir a un recado

sen que ningún coche te entorpecera a camiñata. *A miña cachola esforzouse máis*: Existía un carril bici por onde ir por todo o centro. Ningún coche estaba mal aparcado, pois toda a xente facía uso das pernas e os vehículos que se vían era por unha estricte obriga. As formas eran outras, -xa non me sentía na Illa coma na cidade olívica, ou nas estradas de Portugal. *O meu maxín continuou*: Cadaquen non facía unha casa para destacala entre as demais, senón que sintonizaban co lugar, DENTRO dél, unha sutil liña perdida na paisaxe. *Dalí xa non só continuou senón que se chalou por completo*: Os feismos non existían, as xentes coidábanse ben de facer estragos, os depuradores cambiaban menos de coche e decidíranse a mudar a fachada dos seus negocios no noso litoral!... Neste momento descubrín que cambiara totalmente de pobo... que esta non era a película que eu estaba a ver. Por ser ciencia-ficción, preferín naquel momento estar vendo *Mujeres al borde de un ataque de nervios*.

...

A Ponte acertos trouxo moitos, pero somos merecedores do Oscar á estupidez!. Mentres xentes urbanas buscan o escape, a máis mínima oportunidade, cara a tranquilidade dun lugar pequeno, cara un parque na súa cidade, unha illa do sosego...nós pelexamos polo ruído, a inseguridade vial, tráfico, accidentes, estrés, problemas de aparcamento... e modales!. Temos as limitacións dos pobos e as desvantaxes da cidade... *yo para ser feliz quiero un camión*! Chapó.

Por certo de patrón San Xulián nada de nada! – amais xa se veu a desfeita do último, grazas ós de sempre!-. Aquí a verdade, a palma da devoción para San Cristobo!

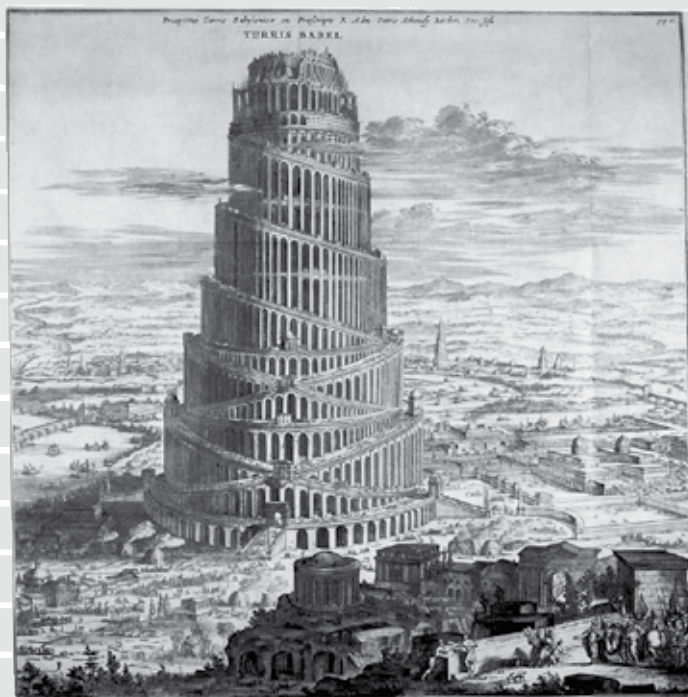
María Vázquez Oubiña

ALTAS ESFERAS

Por *Fernando Santiago Rodríguez*

Antes de nada, vaia por diante que o plasmado neste artigo é unha opinión persoal, única e intransferible. Non ten como obxectivo ofender ou atacar a outras formas de pensamento, e a revista que me deu voz para expresarme queda libre de calquer responsabilidade que se lle queira imputar.

Xa hai case 30 anos dende que se aprobou a constitución, eu nin tan sequera nacera, e nunca como ata o de agora actuara a cúpula da igrexa de maneira tan belixerante como nestes últimos dous anos.

Creo recordar que dita Constitución recolle, non sei o artigo nin falla que fai, que este é un país aconfesional; é dicir: ningunha relixión nos identifica, nin nos define. Libres todos de practicar a que máis lle conveña. Onde os poderes eclesiásticos deben manterse ó marxe de todo o que decida ou faga o goberno de turno. ¡Gústelles ou non!

Tra-la revolución francesa, os poderes de goberno de calquera país, nación ou pobo democrático que se precie, quedaron divididos en tres: executivo, legislativo e xudicial.

Dito isto preguntome: por que insisten tanto en entrometerse nas decisións que toma un presidente de goberno elixido pola metade máis un dos electores? En base a que lle ten que facer caso dito presidente ás regras, normas ou pautas (cómo chamarlles?) que marca o soberano dunha nación que non é a nosa? Acaso deben? Acaso poden?

Non irei a tópicos de igrexa española = franquismo, que tamén podía,

senón a cousas máis recentes. Cousas que por idade e época que me tocou vivir, estráñanme e sobre todo indignanme.

A base deste pataleo é a de que teñen medo a afastarse do poder. Ese poder secular que mantiveron a conta de untar (e sabe o seu deus con que) á xente máis poderosa de cada época. Ese

privilexio á hora de repartirse territorios e riquezas aló onde foren. Sen olvida-la opción que tiveron para decidir durante moitos decenios: quen tiña dereito á vida ou non. Por iso eles atacan coa mesma arma que os fai andar co cú un pouco pechado de máis: o medo.

Un medo visceral a todo o que atenta contra os "seus valores".

A familia? ben, gracias. Rota pero ben. Pero... que familia?. Non teñen idea do que é unha familia actual, nin como funciona, nin como interactúa. Esa familia beata de panos negros e boinas na cabeza acabou. A familia rómpese porque sí, porque se rompeu sempre e así seguirá. Cantos divorcios Reais e non tan Reais deron por bos durante séculos na Europa de Reis e Emperadores!

Tra-la revolución francesa, os poderes de goberno de calquera país, nación ou pobo democrático que se precie, quedaron divididos en tres: executivo, lexislativo e xudicial.

Dito isto preguntome: por que insisten tanto en entrometerse nas decisións que toma un presidente de goberno elixido pola metade máis un dos electores? En base a que lle ten que facer caso dito presidente ás regras, normas ou pautas (cómo chamarlles?) que marca o soberano dunha nación que non é a nosa? Acaso deben? Acaso poden?

Non irei a tópicos de igrexa española = franquismo, que tamén podía, senón a cousas máis recentes. Cousas que por idade e época que me tocou vivir, estráñanme e sobre todo indígnanme.

A base deste pataleo é a de que teñen medo a afastarse do poder. Ese poder secular que mantiveron a conta de untar (e sabe o seu deus con que) á xente máis poderosa de cada época. Ese privilexio á hora de repartirse territorios e riquezas aló onde foren. Sen olvida-la opción que tiveron para decidir durante moitos decenios: quen tiña dereito á vida ou non. Por iso eles atacan coa mesma arma que os fai andar co cú un pouco pechado de máis: o medo.

Un medo visceral a todo o que atenta contra os "seus valores".

Xente que nin casa, nin ten fillos, que vive soa (perdón, vive con deus) con que dereito me di a min como ten que ser a miña familia? que experiencia teñen eles para saber cales son as maneiras máis prazenteiras de manter relacións sexuais? ou por que telas so para procrear?

Atacan a adopción de nenos polos homosexuais amparándose na resposta de que todo pequecho debe ter un pai e unha nai onde mirarse. Ben, niso estou dacordo.

Pero un abade si que pode adoptar un neno en calquer orfanato sempre e cando cumpla tódolos requisitos formais para facelo. Moi ben, agora... quen vai ser a súa nai? que imaxe ma-

terna tería ese neno ou nena? acaso a súa educación sería a ideal para acabar sendo unha persoa normal e corrente, razonable e coherente? Pois claro que si!

Seguramente que ese pater fará todo o que estea nas súas mans para sacar adiante esa criatura e facer dela un ser cívico e moral. Non fan falla patróns ó uso para criar unha persoa normal. Basta con que o neno medre nun ambiente estable, sexa en mans dunha monxa sexa en mans dunha lesbiana.

En fin que a súa familia si que está rota, a que eles crearon e foron moldeando ata que conseguiron xuntar millóns de beatos para bendecir dous anacos de carne que había para comer ou rezar un rosario porque a xente non tiña outro sitio a donde ir. Os pecados xa non son os de antes, e as reunións de confesionario para manter controlado a todo fiel que fose posible xa só son con xente da terceira idade. Iso agora, por desgraza para eles, xa non se fai. Agora só hai beatos do fútbol, e se non, que baixe deus e o vexa.

Moi chea a súa boca falando da vida. Sempre defendéndoa para poder guiarnos ata a súa morte, "a famosa e esperada" chamada ó seu carón, eso si, sempre á súa dereita! A esquerda?: a man do demo, meu filliño!

Si, os que afirman e defenden a capa e espada que o aborto legal é un asasinato ou aínda moito máis simple jestar en contra da promoción do condón en África! son os mesmos que se vanaglorian dun pasado de séculos arrasando case tódolos confins da terra

E por certo, se temían que isto se volvесе unha Sodoma e Gomorra ibérica, que se tranquilicen. Isto non é ningún puticlub. A xente simplemente fai o que quere, con quen quere e como quere. Máis que nada, porque así debe ser, sempre e cando non se moleste a ninguén. E nada máis.

coñecida no nome de Deus! Como moitos outros, dacordo, pero...quén é aquí o que da leccións de moral?

Non aceptan o uso da eutanasia baixo ningún caso, pois só o noso señor é o dono único e exclusivo da nosa vida. Cando nesa decisión, baixo o meu punto de vista, non debería intervir nin tan sequera a lexislación vixente. Se eu considero que non hai xuíz físico que teña a autoridade de decidir sobre si quero morrer antes para sufrir menos...Cren que vou aceptar a palabra dun xuíz etéreo?

Movilizan tódolos seus resortes para frear o avance nas investigacións de células nai. Só deus pode enxendrar vida; só deus a pode manipular! mentres milleiros de persoas con enfermidades neurodexenerativas se funden na súa propia vida porque non lles deixan resquicio algún á esperanza!

Non sei cal é a que eles prefiren, sen embargo, se alguén sabe de vida actualmente, e moito, son os científicos. Ou eu polo menos, prefiro crer o

O que si non me explico é, como xente que se supón que non ten contactos con todos eses "mensaxes de satán", é capaz de abusar de nenos e nenas indefensos. Varios pastores de deus foron xa encontrados culpables de abuso de menores en España e Estados Unidos.

que eles me digan.

Xa non existe o amor cristiá que te une ata a que a morte te separe. As parellas que se casan pola igrexa, só o fan pola foto. Porque todo é máis conto de fadas, porque todo é máis "involvidable". Agora temos tal capacidade de liberdade de decisións que unha persoa, e só esa persoa, decide con quen quere ou necesita estar. E sobre todo só ela decide o tempo de duración. Quizais nun home non sexa unha gran novidade

de, pero as mulleres xa non teñen que pedirlle permiso ó seu home para poder sacar cartos do banco.

O sexo forma parte da rutina diaria, só temos que ir a rede e facer click para ver incluso aberracións. Pero non por iso a xente vai botando casquetes por tódalas esquinas e a todas horas. A xente non é tonta, hai depravados, pero a xente non é tonta. Ademais, para mollar un pouco hai que curralo moito.

Pois ben, se iso xa é de por sí un acto lamentable, ¿que calificativo merece un bispo que afirma que son os propios nenos os que incitan ó seu propio abuso? Non só non condena os feitos e ós que os cometeron, senón que incluso os desculpa. Está xustificando o insustificable!

Indignante, incomprendible, inadmisibile.

E no tocante o tema da Cultura, que quede claro que son un fervente defensor do antigo sistema de ensinanza. A saber: E.X.B. B.U.P. e tal.

O nivel académico do país tocou un fondo histórico. Rozamos, coma quen di, o analfabetismo según cen mil enquisas.

E non acepto a Educación para a cidadanía, simplemente porque quero que se implante o sistema antigo. Non digo que esté mal, pero é que nin me importa. Poño a man no lume que non o supera ningún dos que saquen de aquí en cinco candidaturas.

E como a miña haberá centos de miles de opinións, e está claro que a ningún de nós lle van facer caso á hora de cambiala. Iso está claro. Só o tempo, dependendo dos resultados a medio prazo, ou a lei o poden facer.

Por iso me mosqueo cando o clero protesta airadamente ante ameaza que supón estudar esa asignatura. Os nosos fillos alienados por un goberno sociata! o Día do Xuízo está cerca! Acábase o mundo.

Non poden aportar outro argumento? Condicionaron, durante máis de quince séculos, o pensamento occidental. Hai mais de oitenta kilómetros de estanterías con libros, documentos

E para finalizar quero romper unha lanza a favor dos millóns de fieis, curas, monxas, misioneiros, etc, que loitan e fan todo o posible para que alá onde a necesidade é unha rutina diaria teñan unha vida máis digna.

Mágoa que estes non son os que visten de morado e púrpura e non saen cos dedos cheos de aneis nas manifestacións en contra das decisións dun goberno elixido democráticamente nun estado aconfesional.

e obras de arte dos últimos dous mil anos no Arquivo Secreto do Vaticano.

Pensamentos, ideas, teorías, filosofía, debuxos, avances técnicos e tecnolóxicos, a saber de que época, todo iso é o que saben eles, está alí gardado, fóra do alcance da man do seu verdadeiro dono: a Humanidade.

Apropiáronse de todo o que ía en contra dos seus intereses e gardárono para que a plebe non fose consciente de que, aínda que de vez en cando, novas ideas e correntes de pensamento xurdían en calquera punto de Occidente.

Así que deberían ter un pouco máis de coherencia cando piden que se lles escoite e comprenda as súas posturas e opinións.

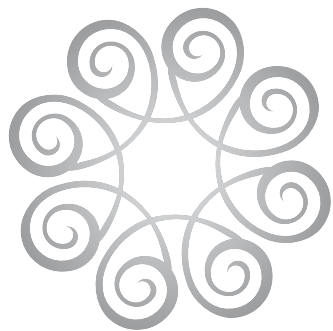
Deberían pensar que a xente de agora pensa de outra forma, que dentro dun tempo xa non mobilizarán tanto membro do INSERSO e intentar chegar á xente doutra maneira máis cabal. Non se lle pode dicir a todo o mundo que todo o que fai, se non é como o dictan eles, está mal. Non pode estar equivocado o outro sempre, algunha vez tes que estalo ti.

Que se adapten ós tempos modernos; que deixen paso ás novas xeracións para que limpen ese aire rancio e reaccionario. Que instauren liberdades e un pouco máis de humanidade como por exemplo, fulminando o celibato dos curas e das monxas, moitos non saben o que se perden. E que acepten que a partir de agora, o seu papel terá que ser como o dunha multinacional: unha imaxe e saberse vender.

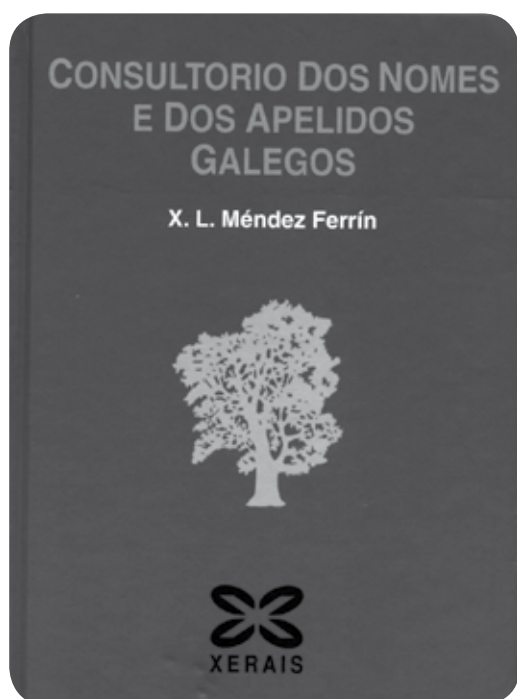
En fin que non sei vós, pero a min non me mola nada que un fato de carrozas pures faga todo o posible por tratar de dominar á sociedade que me tocou vivir.

Hínchanse moito as esferas. ¡Hínchanse pero moito!

Outra ðe apelidos ðe Arousa:

Por M. Barreiro

Desta vez imos con outros apelidos ða illa ðe Arousa que, inða que non sexan tan abundantes, teñen o seu interese. Ademais imos falar ða súa abundancia no conxunto ðe Galicia, consultando unha páxina que recomendo a todos/as os que esteades interesados no tema ða antroponimia.

Se visitades a páxina ðo Instituto ða Lingua Galega, veredes unha entrada ðe Cartografía ðos apelidos galegos. Alí aparece información sobre a cantidade ðe persoas que levan o apelido que consultedes, con acompañamento ðo mapa ðe Galicia e con listado ðe poboación ðos concellos nos que apareza ese apelido.

Tamén fixen consulta sobre a etimoloxía ðe cada apelido no libro ðe Méndez Ferrín sobre antroponimia que se titula Consultorio ðos nomes e ðos apelidos galegos.

Se ademais facemos comparación co catastro ðo marqués ða Enseada ðo século XVIII sobre os nomes e apelidos ðos habitantes ða Arousa ðaquela época, podemos ter datos sobre os nosos apelidos que nos aproximan ó complexo camiño que fixeron ata agora.

Os apelidos que van ser consultados son Barreiro, Filgueira, Ínsua, Señoráns, Prieto, Rivas e Suárez.

barreiro

A máxima concentración deste apelido dase no concello de Forcarei e é moi abundante no sur da provincia de Pontevedra, inda que está repartido por toda Galicia. En Arousa levan este apelido un total de 53 habitantes. É un apelido toponímico procedente do nome barreiro, "lugar de onde se extrae o barro". Según afirma Méndez Ferrín no seu "Consultorio dos nomes e apelidos galegos", é unha palabra de carácter prerrománico.

filgueira

Son 13 os habitantes do noso concello que levan este apelido, sendo o concello coruñés de Lousame o que presenta a maior concentración do noso país. Tamén é moi abundante en relación á poboación en Noia e Boiro. En total hai 3631 habitantes galegos con este apelido. A súa procedencia é fitotopónima, é dicir, relacionada cun vexetal. En concreto ven de felgueiral "lugar onde se dan os fentos ou felgos".

insua

En Arousa hai 25 persoas con este apelido e o concello de Fisterra é o que posúe unha concentración considerable, nada menos que o 6 %. En toda Galicia levan este apelido 4.568 persoas. Existen dous nomes que designan o accidente xeográfico que se define como "terra arrodeada de auga", insua e illa. A diferenza que existe entre as dúas é que a primeira quedou reducida ás augas continentais, mentres que a segunda refírese as augas mariñas.

prieto

É a forma castelanizada de Preto que é apelido dun total de 14.566 hab. de Galicia. Inda que está bastante estendida por todo o noso territorio, abunda no Norte e no Sueste. En Arousa lévano 21 persoas, sendo de procedencia probable do veciño concello de Ogrove, no que hai 411 habitantes con este apelido. Outros concellos con grande porcentaxe son Manzaneda, Muras, Toques e A Veiga. Preto significa "negro" e seguramente fora orixinariamente un alcume.

rivas

En Arousa existen 127 persoas con este apelido, moi repartido por toda a xeografía galega e claramente de orixe toponímico. Procede dun nome moi pouco usado no idioma galego actual: riba, que significa "terreo que se eleva sobre as augas continentais ou do mar". Tanto indica a beira do mar coma a do río, e a súa ortografía indica que se debería escribir con b.

señoráns

O Concello da Arousa é o que posúe o maior número de persoas con este apelido, seguíndolle Vilagarcía e Vilanova. Este apelido ten concomitancia co nome SENIORINUS que existía na documentación latinomedieval e que significa Senior ou senhora en diminutivo.

suárez

Este apelido ten moita presenza no noso concello (407 habitantes) e xa aparecía no catastro do marqués da Enseada en cantidade importante. Se falamos de toda Galicia, temos que dicir que a maior concentración dase no Noroeste, sendo Rianxo, Boiro e Ribeira, os concellos veciños que teñen tamén grande número de persoas que o levan. É un apelido patronímico e quere dicir "fillo de Sueiro". Este nome Sueiro era dos máis abundantes na Galicia dos séculos X e XII, por iso hai tal cantidade de Suárez aínda que o nome persoal xa desapareceu no noso país. En Portugal todavía utilízase.

Alguén sabe do apelido **Patón**? Fíxense no listado de toda Galicia:

Concello	Poboación	Apelido Patón	%
Ames	18788	1	0.0025
Cambados	13438	3	0.0111
Cedeira	7572	1	0.0067
Coruña	242458	3	0.0006
Ferrol	79520	3	0.0019
Illa de Arousa	4885	111	1.1396
Lugo	89509	2	0.0011
Monforte	19817	1	0.0025
Noia	14391	1	0.0034
Ordes	12015	1	0.0041
Pontevedra	76798	1	0.0006
Ribeira	26343	6	0.0113
Verín	13475	1	0.0037
Vigo	288324	4	0.0007
Vilagarcía	33907	1	0.0015

NADA QUE FACER

Por Bruno Santiago

Espertei pola mañá cedo. Fun á cociña, preparei un café e sentínme na mesa. Eu só. Sen ningún o meu carón, sen compañía, sen nada. Volví a vista cara a fiestra. Dous paxaros voando en perfecta harmonía, devecendo por pousar nunha das polas daquel ciprés. Unha fina brisa dando nun canciño que abandonaran no camiño. A delicada choiva, que mollaba todo canto estaba ó seu paso.

Lembro, con tenrura, aqueles anos tolos. Aqueles anos nos que íamos tralas mozas, sen que elas nos prestasen atención. Hoxe laméntome, pero non se lle pode facer nada.

Posiblemente Paula non se acorde de min, pero eu non me puiden esquecer dela. Cada momento que pasamos xuntos, dende aqueles tequilas aos que nos invitaba seu irmán, moi boa persoa, por certo, ata as partidas de petanca no parque. Era moi doce, nunca llo dixera, pero... ¿que lle vou facer? Eu son moi tímido. Tanto é así que ela morreu e nin sequera me deu tempo a confesarlle todo o que a quería, todo o aprecio que lle gardaba. Todo este amor, funo gardando nun caixón, acumulándoo todo, para quedar en nada. En bos recordos.

O café xa está frío. Eme igual. Poida que sexa o derradeiro café que tome. Grolo a grolo vouno tragando, está un pouco amargo. Non ten azucre. O taza está manchado, estes últimos vinte anos non tiver auga, non sabe tan mal. Co tempo agradece todos os sabores.

Quizais estea por chegar, non tardará en petar á porta.

Estou enfermo, pero non teño cartos para pagar a sanidade. Non saber o que vai pasar é o que me mantén vivo. Sempre teño a esperanza de que ocorra algo bo.

Petan na porta. Abro. Un home cun traxe moi elegante, cuns zapatos moi cómodos e baixo un brazo sostiña unha carpeta. Pregúntame os meus datos persoais, para ver se corresponden cos que el ten, e despois dime que se vivo só. Pois con quen vou vivir se non. Logo dun cacho facendo anotacións, dime que a casa na que vivo non está en condicións, que me vou ter que ir. ¡O que me faltaba! A onde quereá que vaia. Se eu non teño sitio algún, salvo este cacho de pedra mal posto.

Consciente ou inconscientemente sabía que chegaría este momento. Non teño nin tiven traballo e estiven vivindo uns longos anos na rúa. Intentei reincorporarme na sociedade a través de diversos métodos, pero cando sabían a miña procedencia non se fiaban. Non o dicían, pero eu escoitáballes dicir que non se podían fiar de min porque, como viña da rúa, seguro que lles roubaba ou algo peor. Vamos, que non me quería ningún.

E alí quedei, tirado nun campioño, mirando

os paxaros no seu niño, a aquel can na beira da rúa, mollándose coma min. Sentín un calafrío polo espiñazo. Non puiden amañar a miña vida, todos me deron de lado e cando pensei que alguén me quería, só un pouquiño dándome un teito onde poder durmir, estar un pouco quente cunhas sabas e algo cómodo nun colchón, bótanme fóra de novo. O lugar de onde, din eles, proveño.

Miro de novo para o can. Un can xa bastante vello, nótaselle no pelo, na forma de deitarse, en todo. Recórdame tanto a min. Canciño. Canciño. Devólveme unha mirada triste, desesperada. Axúdame. Axúdame. Dime o can, mentres se arrastra polo chan, enchéndose de barro, vindo cara min.

Eu non podo ir xunta el, os ósos non mo permiten, non teño forzas para levantarme. Que valente e o can, pensei. A pesar de que non pode coa súa propia alma, tenta chegar aquí.

Tócame un pé, empuxa un

pouco, e un pouco máis. Cae derrubado ós meus pes. Incorpórome un pouco, facendo un gran esforzo, e collo aquel can entre os meus brazos. Lambeume a meixela, e acurrutouse comigo. Sentiamos a calor, un do outro. Dinlle todo o amor que tiña, e el devolveumo. Sentimos nun intre, todo o amor que non nos deron en toda unha vida. Os dous estabamos solos, abandonados.

Intercambiamos unha última mirada e pechamos os ollos. Estremeceuse, non podía abrir os ollos, a miña respiración era cada vez máis longa. O can deixou de respirar. Eu tamén.

Alí quedamos, os dous xuntiños, mollándonos. Axudando á natureza. Facendo algo bo na morte, xa que non o fixemos na vida.

BRUNO SANTIAGO

Un longo poema para a Illa de Arousa desde Senegal

Abdoulaye Bilal Traoré

*Nado en Dakar (Senegal) 12-01-68
Universitario.*

Músico percusionista

*Presidente Asociación Multicultural
"Sin Fronteiras".*

*Secretario Asociación Senegalesa de
Pontevedra "Dioco".*

Cando falo coa xente. Cando se me presenta a sorte de comunicarme con persoas dispostas a intercambiar, aclarar as súas dúbidas, entender ao outro para tratarse mellor, cada vez que oio á miña compañeira, nai da nosa filla, dicirme ¡non grites! de bó rolo, contéstolle que a min non me ensinaron as cousas en voz baixa.

Necesito desfogar sen que me analicen ou respondan os que me están oíndo, iso mátame!. Tamén necesito que o desafogo sexa de corazón. Que sexa unha equivocación ou un acerto, que o outro poida notar, distinguir, segundo a súa forma de ver, se estou gritando ou falando con sentimento, á miña maneira de ver as cousas, de sentilas e pensalas para logo desfogar.

Hai unha certeza aínda que non sempre se entende: sen os demais eu non son, ningún é. A algunhas persoas, sociedades ou países, trátaselles de bravos polas súas formas de ser. Só importa entender o porqué aceptalo con respecto, se non é sinónimo de dano, horror gratuito, prepotencia inconsciente, ... etc.

De Fisterra (Galiza) ata Dakar (Sene-

gal) hai un cacho de catro mil quilómetros de Atlántico que compartimos. As xentes do mar, persoas como calquera outra do mundo, coa particularidade (dentro das diferenzas entre seres) de que son do mar, viven do mar. Bravo o mar, bravas tamén xentes do mar, naturais e de corazón, diría eu. A esencia da verdadeira solidariedade é das xentes do mar, que se enfrontan con este gran tragavidas, xigante mundo espectacular e fascinante que aínda non coñecemos

de todo e que necesitamos para vivir.

Nós, xentes do mar, xentes sen máis. Máis alá de Fisterra tamén hai vida de mar, outras xentes do mar. Pode haber diferenzas segundo a posición xeográfica, a climatoloxía ou o entorno, pero sempre compartirán a naturalidade na acción. O mar non acepta os enganos por eso que llo fai ten que estar seguro de querer facelo ben para gozar dos seus froitos. A familia, o vecindario, a comunidade e hoxe, o compañeiro con

que comparto unha embarcación, as embarcacións con quen comparto a faena, son parte de min.

Sen eles eu non son, sen solidariedade e amor polo conxunto, o mar tragaranos no anonimato. En terra, reflíctese no día a día. Outros dirán ¡que bravos son! E que ó mar non lle pode enganar con hipocresía, porque responderá con naturalidade, boa ou mala, e todos perderemos. Andando, un dase de conta, segundo o chan que

pisa, do diferentes e parecidos que somos. Andando, o corazón do cidadá do mundo palpa a seguinte realidade: un é de onde nace pero tamén un elemento dentro do conxunto. Refírome ó planeta. Hoxe a información voa, estamos no reino da espontaneidade. Nun só pestanexar hai miles de acontecementos producíndose que poden golpear as mentes.

O caiuco, do que tanto se fala nos últimos dous anos, antes de ser no

século XXI un vehículo que fomenta o suicidio colectivo de miles de africanos no Atlántico, sen razón que sirva (desinformación, pobreza, engano, etc.) foi e é, o medio utilizado pola pesca artesanal para traer á poboación proteínas do mar. Dende a alma destes mesmos caiucos repousando en Vilanova (de Arousa) vexo a Arousa ja brava! a quen lle adico este poema de corazón.

Ribeira de fondo,

Reino do marisco, Illa, ollo dos bravos

Mar plagado de bateas.

Reflexo do sol de verán brillando enriba do mundo líquido arousán,

Reflexo da lúa chea do mes de decembro dun día de sol e frío.

As casas baixas brancas pegadas á praia das Sinas

A palmeira do veciño coas súas manchas mareladas desértico tropical.

Dende a ventá que non mira a ningunha parte

Cara terra a dentro

Vexo as rotas do viño,

A alma do alvaríño

Dende a ventá que non mira a ningunha parte pero impacta moitas miradas

Dende a ventá aberta, que é ou non,

Vexo o niño do secular Valle Inclán

LUTECIA

Séntome fronte a este computador e as teclas comezan a soar como o latexar dun pequeno roedor, comezo a escribir nesta páxina en branco, mais as ideas permanecen aínda agochadas no máis pequeno recanto do meu ser. Ollo pola fiestra e a imaxinación comeza a fluir aos poucos, porque a paisaxe que aparece ante os meus ollos xa non é a fermosa praia acariciada polas mareas que soben e que baixan, xa non son os piñeiros que ofrecen sombra ás almas vagabundas ou as dornas descansando na area... na miña imaxinación non hai unha ponte vigorosa que se aferra ao horizonte, e o lugar que aparece na miña imaxinación xa non é Arousa, chámase Lutecia.

Por Noelia Lojo Dios

Lutecia, a famosa aldea celta de Asterix que aínda permanecía libre das forzas inimigas, un pobo erguido pola esperanza de non verse sometido ao imperio romano e que, sempre unido, loitaba contra todo tipo de sometemento e inxustiza. Vivían no seu pequeno reduto, isolados de toda contaminación externa producida pola civilización e o imperialismo, e apesar de seren un grupo reducido, os lutecios eran grandes, fortes de espírito... e sempre vencían.

Así somos os arousáns, un pobo unido e solidario, que nos días aqueles da negra sombra do Prestige se armou de valor e loitou, corpo con corpo, contra aquela nube de morte que quería destruír o noso ecosistema e a nosa forma de vida. Un pobo forte e valente

que, cando viu que as chamuscas estaban devorando sen tregua a nosa paisaxe, non tardou en coller un balde de auga e correr ao monte a loitar contra as chamuscas. As almas guerreiras desta illa

Na Lutecia de Asterix estase a falar cada vez máis a lingua dos romanos, que cren superior, e pensan que os seus fillos van ser máis bonitiños e van ascender socialmente falando como as tropas do César..

sempre estiveron preparadas polo que podía acontecer.

Mais algo está acontecendo en Lutecia, algo que parece cada vez máis inevitábel: os seus habitantes están a se render lentamente ante unha sombra externa que está a acabar coa súa visión do mundo. Porque cada pobo, sexan esquimós, alemáns, rusos ou chineses, posúe unha lingua propia que configura a súa visión do mundo. Os esquimós fan cortes na realidade de forma distinta, xa que o seu ecosistema é diferente e posúen palabras para distintos tipos de neve; porén, noutras sociedades como é a nosa, existen moitos conceptos para distintos tipos de choiva e só unha palabra para designar a neve.

En Lutecia estamos a perder unha

batalla, estamos rexeitando aquilo que sempre definiu a nosa forma de ser, o colorismo da nosas palabras que son un tesouro lingüístico, e a musicalidade coa que as pronunciamos. Na Lutecia de Asterix estase a falar cada vez máis a lingua dos romanos, que cren superior, e pensan que os seus fillos van ser máis bonitiños e van ascender socialmente falando como as tropas do César. A mudanza que está a acontecer parece artificial, e mesmo causa vergoña.

Vergoña allea é o que senten moitas sociedades do imperio romano, orgullosas da súa lingua e do seu sotaque, cando ven que existen pobos como Lutecia que se desprezan a si mesmos e desprezan o que falan. Os motivos que ofrecen os nosos amigos son desculpas demagóxicas, que axudan a crear máis odio e inutilidade cara o seu idioma. Afirmacións como: *"E se van a Roma? Non van saber falar!"* son moi frecuentes. Os lutecios, como son tan viaxeiros, van cada quince días a Roma cabo do César, por iso prefiren que os seus fillos falen a lingua do emperador e que non entendan a que fala o viciño. Outra escusa moi frecuente baséase no feito de que se os pais non lles ensinan a lingua do emperador, xa non a van saber falar. Claro, é lóxico, porque con vinte canais de televisión romanos que temos agora á nosa disposición, e un só na nosa lingua, os rapaciños non son capaces de "pillar"

unha soa palabra do que din as Pretty Cure ou os Simpson; e como os cativos non son uns verdadeiros portentos para a linguaxe e non absorben todo como esponxas, pois claro, necesitan dunha pequena "axudiña".

En lugar de transmitir aos nosos fillos unha lingua histórica e que sempre constituiu o fluxo vital de moitas e moitos lutecios, en vez de sentirnos orgullosos da nosa fala e tentar melloralala, optamos polo camiño máis fácil: o da destrución. E como haxa algún docente que tente ampliar-lles o horizonte aos seus cativos, que queira facer da lingua un instrumento útil para nos comunicar cos millóns de brasileiros e lusos que hai en todo o

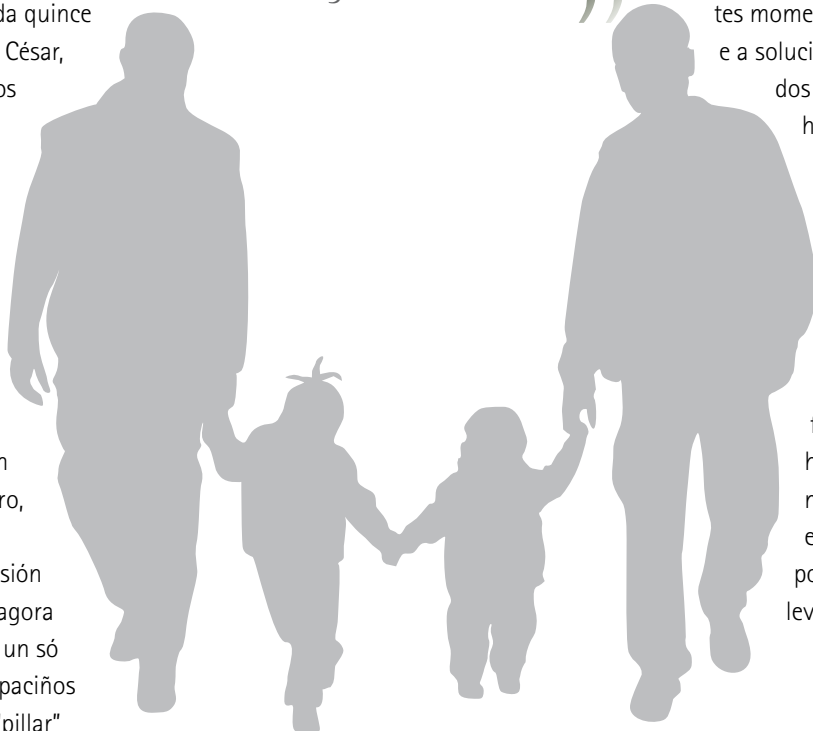
“... a solución está na vontade dos pais, das escolas e dos habitantes da Lutecia en xeral de fomentar o uso da nosa fala, para que a nosa voz siga viva ...”

mundo, os lutecios, grandes expertos en lingüística, afian neste caso as súas armas de guerra e non escoitan as palabras de quen verdadeiramente sabe. Queremos que a nosa lingua sexa inútil para acabar mellor con ela, da mesma maneira que un bisté se come mellor a cachiños que enteiro.

E o resultado deste abandono vese na cara de meniños a quen lles fomos transmitindo os nosos prexuízos, e que agora te ollan coas pupilas dilatadas porque non entenden o que lles estás a dicir. Vai chegar un momento que en Lutecia os habitantes non se entendan entre eles, acabaranse homoxeneizando pouco a pouco e convertendo en clones de romanos, porque o que teñen na casa xa non lles vale. Aquelas palabras tan importantes e arraigadas na sociedade de Lutecia acabarán seriamente danadas, e non sobrá xente que diga "me chimpanaron fuera", "tirarse de los cones" o "que solera hace!".

A situación que se está dando nestes momentos tórnase deprimente, e a solución está na vontade

dos pais, das escolas e dos habitantes da Lutecia en xeral de fomentar o uso da nosa fala, para que a nosa voz siga viva e para que estexamos orgullosos, coa cabeza ben alta, de ser como somos e de falar como falamos. Porque non hai feito máis triste no mundo que a extinción de especies, de bosques, de pobos... e da sabedoría que leva consigo unha lingua.

Un amigo meu
dime sempre...
ti es pintor de palabras

POETA Xosé María Vila Ribadomar

Por Maruxa Núñez

... é un poeta autodidacta. Sempre ten un sorriso na boca. Traballa no Pazo Rial, e ten viaxado por todo o mundo dende que os 18 anos percorreu Centro Europa en bus, un regalo dos seus avós. Ten estado catro veces en Nova York e viviu seis meses en Londres, cando viaxa lonxe gusta de visitar os barrios populares, e tamén visita os museos... quizais por iso di que... se non fose poeta, gustaríalle ter sido pintor. “Un amigo meu dime sempre... ti es pintor de palabras”.

Vila Ribadomar tiña doce anos cando nun exercicio de clase un mestre lle dixo... ¡ah, pois este poema está ben feito! Logo en COU, tivo unha mestra que o influenciou moito e que lle fixo ver a literatura dende o punto de vista da vida... Gústalle coller cousas triviais e darlle unha volta poética, e que a interpretación sexa aberta. Nos seus poemas, o mar invádeo todo, non hai temporalidade, teñen ritmo e unha linguaxe que pide a compañía dun diccionario, cousa que se agradece para manter viva a nosa lingua. Ten editados dous libros, *A Fraga do Pericardio* (Edicións Tema, 2001) e *Peixes Medievais* (Deputación de Pontevedra, 2004) e agora traballa nun novo poemario que se vai titular... *A Devoración das Illas*, do que adiantamos dous fragmentos.

Amais de escribir e falar en galego, tes que ser militante...

• **¿Estás dentro dalgún grupo literario ou corrente?**

(*Rindo*) Non... Como diría Emilio Ínsua, un poeta bo amigo meu, eu son un... outsider. Non me considero dentro de ningunha corrente artística, literaria ou poética, pero non cabe dúbida de que teño miñas influencias, como poida ter calquera...

• **¿Qué autores che gustan máis?**

Comecei lendo cos clásicos, Rosalía, Cabanillas... logo marcáronme moito os autores das vangardas, con eles vin que había outra maneira de escribir, unha maneira máis aberta, con maior liberdade para escribir e expresarse. Cos autores, depende de temporadas, por citar algúns libros... gústame moito Poemas do Si e do Non, de Cunqueiro; Poeta en Nueva York, de Lorca, é un libro do que admiro a cantidade de adxectivos que emprega e a imaxinación que ten Lorca á hora de escribir... De Sábado, quedome coa triloxía que comeza con El tunel, sigue con Sobre Heroes y Tumbas e remata con Abaddón el Exterminador... Tamén citaríaa a Cortázar, e a Manolo Rivas, de feito hai un libro del, Os Comedores de Patacas, que xunto a Tic Tac, de Suso de Toro, considero que son dous libros fundamentais na Literatura, polo rompedores que son ambos. Tampoco quero esquecerme de Manuel Antonio, e do seu libro De Catro a Catro, onde fala do mar dende un punto de vista existencial...

• **¿Cómo ves a situación do idioma na Galicia de hoxe?**

Amais de escribir e falar en galego, tes que ser militante, desgraciadamente, refirome a que tes que facer campaña cando tiña que ser unha cousa normalizada, tes que estar a responder preguntas como... ¿e ti por qué falas galego? E como si eu vou a Madrid e preguntolle a alguén... ¿y usted por qué habla castellano? E diríanche... ¡vajte a merda! No galego non sucede esto, nin siquiera hai bilingüismo... ¡quen nos dera unha Galicia bilingüe! Por desgracia, estamos nunha comunidade diglósica en tódolos ámbitos. Nalgunha entrevista laboral teñenme pregunta-

do... ¿usted habla gallego por cuestiones políticas? E tiven que decirlle... pero bueno...

• **¿Cómo pensas que vai evolucionar a situación do idioma?**

A cousa está complicada pero quero ser optimista... Aínda que no caso concreto de A Illa, chócame que habendo moito galegofalante sóenlle falar castelán os nenos, paréceme estúpido por que so lle falan castelán cando son pequenos, porque en canto os nenos medran deixan de falarlles en castelán...

• **Ti es nado en Cambados, e vives dende hai anos na Illa... ¿de onde te sentes?**

Non me gustan os localismos... gústame a xente que se sente dun sitio e se sente cómoda e identificado con él. En realidade, ti non es do sitio si non que o sitio vai dentro de ti, acabas ti afacéndote o sitio... Empezo a ter unha idea máis ampla, sintome galego, son cambadés, xa que vivín alí a miña nenez e adolescencia e algo deixou en min, algo de alí traio dentro de min, pero tamén me sinto de A Illa, xa que vivo e hoxe teño miña vida aquí.

• **Na túa obra, ¿cínqueste a poética... ou tes relación con outros estilos, narrativa, teatro...?**

Teño feito narrativa, pero sempre narración curta, son máis ben textos poéticos. De feito, aparte de escribir os poemas levo un diario poético que retomo de cando en vez, onde poño o día que é, escribo o que sinto nese intre, nel entronco a vida persoal coa poesía...

• **As veces autocensuraste cando escribes...**

(*Ponse serio*) ¡Non, para nada...! Escribo o que me sae e punto. Con tódalas consecuencias, tamén na poesía son militante. Non me vou a censurar por utilizar unha palabra cun alto contido sexual ou político, parécenme temas do máis normal na vida das persoas.

• **No verán pasado participastes en "Nós e A Rede", proxecto multidisciplinar que se fixo en Vilagarcía de Arousa, ¿cómo valoras esa experiencia?**

Foi moi positivo porque entras en contacto coa obra doutras persoas e sempre che aportan algo... Organizouno Saúl Otero, pintor amigo meu, foi quen fixou os debuxos do meu primeiro libro, **A Fraga do Pericardio** (Edicións Tema, 2001) coñecino a raíz deso e dende entón temos unha amizade que perdura ata hoxe, sinto gran admiración por el, polo comprometido e integro que é, aparte de ser un gran pintor.

• **Lendo un dos teus libros, nun deles chamoume a atención o título... Peixes Medievais... ¿de onde xordeu ese concepto?**

Lémbrome de que un día estaba na Area da Secada e, de súpeto, vexo a Martínez, metido na auga e berrando coma un tolo... "¡Que veñen as lontras, que veñen as lontras!" Antes, era moi común velas nos portos, pensei que era como si Martínez estivera vendo un tempo pasado, e relacionei esto cos peixes medievais, porque no Medievo ás lontras considerábanas peixes e de aí ven o título do libro que dis.

Cando pairas a mapoula mensual polvoriñará nas arestas, e heiche trae-los cartafolcos coa miña caligrafía máis tenra de rabelos dos raposos e hei escolma-las xeadas nas abas de Venus e tirarei placto do ser que traes pingando. Parirás novelos voltaicos ou ciscarán lapas aceiradas e fontelas do pomar dos cágados, e eu repañarei da arroiada os pinceis cereais. Cando pairas, magas votivas das bagas sanxoaneiras.

PEIXES MEDIEVAIS. Xosé Mª Vila Ribadomar

ILLA DE AROUSA

